

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 436/2021-55

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátkou [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], proti postupu Okresného súdu Trenčín v konaní sp. zn. 36Cb/49/2008 a postupu Krajského súdu v Trenčíne v konaní sp. zn. 16Cob/80/2019 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Krajského súdu v Trenčíne v konaní sp. zn. 16Cob/80/2019 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a právo na prerokovanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Sťažovateľke **priznáva** finančné zadost'učinenie **700 eur**, ktoré jej **je** Krajský súd v Trenčíne **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Krajský súd v Trenčíne **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **384,08 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e** .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 436/2021 z 29. júla 2021 prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu ústavnú sťažnosť sťažovateľky doručенú ústavnému súdu 14. júla 2021.
2. Sťažovateľka sa žalobou doručенou okresnému súdu 1. februára 2008 domáhala náhrady škody 26 031,48 eur s prísl. proti žalovanej spoločnosti [REDAKOVANÉ], za nevyplatené provízie podľa mandátnej zmluvy. Sťažovateľka ako mandatár uzavrela 1. januára 2004 so žalovanou

mandátnu zmluvu, ktorej podpisom žalovaná poverila sťažovateľku, aby menom žalovanej a na svoj vlastný účet ako nevýhradný obchodný zástupca vyhľadávala záujemcov o dojednanie životného a úrazového poistenia fyzických osôb a poistenia majetku fyzických osôb a uzatvárala s nimi poistné zmluvy. Provízia za každú zmluvu sa mala vyplácať priamo na účet mandátára. Sťažovateľka listom z 27. februára 2006 vypovedala mandátnu zmluvu. Tým žiadala vyplatiť provízie za tie poistné zmluvy, ktoré boli uzatvorené pred okamihom vypovedania mandátnej zmluvy bez ohľadu na skutočnosť, kedy došlo k výplate provízie zo strany poisťovne na účet žalovaného.

3. Okresný súd rozsudkom z 18. januára 2019 žalobu sťažovateľky zamietol. Krajský súd 23. februára 2021 rozsudok okresného súdu potvrdil. Do podania ústavnej sťažnosti nebolo sťažovateľke doručené písomné vyhotovenie rozhodnutia krajského súdu.

II.

Argumentácia sťažovateľky

4. Sťažovateľka namieta celkovú dĺžku konania od roku 2008 a to, že ani po trinástich rokoch od podania žaloby nedisponuje právoplatným rozhodnutím. Konanie označila z hľadiska zložitosti za nenáročné.

5. Prieťahy v konaní pred okresným súdom sťažovateľka v minulosti napadla pred ústavným súdom, ktorý uznesením č. k. II. ÚS 130/2019 z 13. júna 2019 jej sťažnosť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon o ústavnom súde“) odmietol ako zjavne neopodstatnenú. Ústavný súd tento záver odôvodnil skutočnosťou, že v čase podania ústavnej sťažnosti (t. j. 21. marca 2019) už bolo napadnuté konanie pred okresným súdom meritórne skončené.

6. Sťažovateľka všeobecným súdom vytýka vykonanie irelevantných dôkazov, nesprávne zistenie skutkového stavu a nevčasné vysporiadanie sa s právnou kvalifikáciou veci. V sťažnosti poukázala aj na prieťahy v konaní krajského súdu, ktorý síce 23. mája 2021 o jej odvolaní rozhodol, avšak do dňa podania sťažnosti jej rozsudok doručený nebol, čo jej znemožňuje uplatniť ďalšie mimoriadne prostriedky súdnej ochrany. Sťažovateľka urgovala rozhodnutie u predsedu krajského súdu.

7. Na základe uvedeného sa sťažovateľka domáha vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 1 ods. 2, čl. 7 ods. 1, na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. a 3, na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1, na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd, práva na prerokovanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 a práva na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Tiež navrhuje prikázať krajskému súdu vo veci konať bez zbytočných prieťahov, priznať primerané finančné zadosťučinenie 5 000 eur a náhradu trov konania.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a krajského súdu

8. Okresný súd vo svojom vyjadrení uviedol, že predmetná vec patrí medzi skutkovo a právne náročné, keďže sťažovateľka si uplatňovala províziu z 230 poisťných zmlúv. Provízie sa týkali buď tzv. prvej alebo následnej provízie, ktorej výška bola dohodnutá v prílohách mandátnej zmluvy. Tiež uviedol, že spis je obsahovo rozsiahly. Podľa jeho názoru sťažovateľka prispela k celkovej dĺžke konania z dôvodu opakovaných odročení pojednávaní. Poukázal tiež na práceneschopnosť zákonnej sudkyne. V závere uviedol, že vec je právoplatne skončená rozsudkom z 18. januára 2019, ktorý nadobudol právoplatnosť 29. júla 2021.

9. Krajský súd vo svojom vyjadrení uviedol, že sťažnosť sťažovateľky na prietahy v konaní bola vyhodnotená ako dôvodná. Celkovú dĺžku konania od predloženia spisu okresným súdom (16. augusta 2019) ospravedlňuje opakovanou zmenou zákonnej sudkyne, vysokým nápadom vecí na súde a nepriaznivou pandemickou situáciou. Ďalej uviedol, že rozsudok krajského súdu bol verejne vyhlásený 23. mája 2021 (na rozsudku je dátum 23. február 2021, pozn.). Rozsudok krajského súdu nebol sťažovateľke doručený v zákonnej 30-dňovej lehote z dôvodu, že sudkyňi spravodajkyňi bola lehota na jeho písomné vyhotovenie predĺžená do 31. mája 2021. O uvedenej skutočnosti sťažovateľka vedomosť mala. Následne bol rozsudok krajského súdu doručený stranám sporu 13. júla 2021. Nedodržanie stanovenej lehoty bolo zapríčinené tým, že predsedníčka súdu, ktorá bola zároveň aj sudkyňou spravodajkyňou v spore sťažovateľky, si plnila prednostne povinnosti predsedníčky krajského súdu. Námietku sťažovateľky týkajúcu sa nedoručenia doplneného písomného podania sťažovateľky žalovanej na vyjadrenie považuje krajský súd za nepravdivú. Doplnenie odvolania sťažovateľky z 2. júla 2019 bolo žalovanému doručené 22. júla 2019.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

IV.1. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým postupom krajského súdu:

10. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

11. Ústavný súd si pri výklade práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy (obdobne čl. 38 ods. 2 listiny) osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie veci v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03), čo umožňuje preskúmať ich namietané porušenie spoločne.

12. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov sa skúma s ohľadom

na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Okrem toho sa prihliada aj na význam sporu pre dotknuté osoby (II. ÚS 32/02).

13. Spory o plnenie zo zmlúv patria medzi bežnú agendu všeobecných súdov. Avšak v prípade sťažovateľky išlo o nárok na provízie z 230 poisťných zmlúv, čo robilo konanie skôr náročnejším na spracovanie veci ako právne zložitým. Je evidentné, že spisový materiál bol obsahovo rozsiahly (tvoril približne 3 000 strán). Ústavný súd k zložitosti veci dodáva, že o zložitosti prípadu hovoríme vtedy, ak v konaní vystupuje viacero strán (rozsudok ESĽP z 8. júla 1987 vo veci H. proti Spojenému kráľovstvu), alebo v ktorej je potrebné zabezpečiť rôzne dôkazy (rozsudok z 15. októbra 1999 vo veci Humen proti Poľsku, sťažnosť č. 26614/95). Zložitost prípadu môže súvisieť aj s prítomnosťou medzinárodného prvku (rozsudok z 27. júna 1968 vo veci Neumeister proti Rakúsku, sťažnosť č. 1936/63).

14. V správaní sťažovateľky neboli zistené také skutočnosti, ktoré by významné vplývali na dĺžku konania. Sťažovateľka sa snažila odstrániť zbytočné prietahy v konaní sťažnosťou adresovanou predsedovi krajského súdu. Význam samotného konania a jeho výsledok je nepochybne pre sťažovateľku dôležitý, predmet sporu zapadá do konceptu sporov o odmenu za prácu.

15. Ústavný súd pristúpil k ďalšiemu kritériu, a to k hodnoteniu postupu krajského súdu. Ústavný súd posudzoval postup krajského súdu od predloženia spisu okresného súdu 16. augusta 2019 do podania ústavnej sťažnosti 14. júla 2021. Dĺžka konania pred krajským súdom trvala takmer dva roky. Od verejného vyhlásenia rozsudku 23. februára 2021 do jeho doručenia účastníkom konania 13. júla 2021 uplynula doba viac ako štyroch mesiacov. Z vyjadrenia krajského súdu vyplýva, že zákonnej sudkyňi bola predĺžená lehota pre účely vyhotovenia písomného rozsudku do 31. mája 2021. Uvedené časové súvislosti nie je možné posudzovať izolovane od celkovo trinásťročného súdneho konania. Ústavný súd už vyslovil (III. ÚS 42/2016, III. ÚS 421/2017, III. ÚS 106/2018), že dĺžka konania odvolacieho súdu je ústavne akceptovateľná v trvaní jedného roka.

16. Aj napriek tomu, že sťažovateľka podala ústavnú sťažnosť v čase, keď už bolo v konaní vyhlásené rozhodnutie krajského súdu (23. mája 2021), dôležitým faktom je, že toto nebolo sťažovateľke doručené, a teda nenadobudlo právoplatnosť (rozsudok ESĽP z 23. novembra 2010 vo veci Zarembová proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 7908/07, rozsudok ESĽP z 21. decembra 2010 vo veci [REDAKOVANÉ] proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 30633/06, rozsudok ESĽP z 15. februára 2011 vo veci [REDAKOVANÉ] proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 17763/07).

17. Krajský súd ospravedlňoval dĺžku konania opakovanou zmenou zákonnej sudkyne, nápadom vecí, ako aj nepriaznivou pandemickou situáciou. Okolnosti, ktorými krajský súd ospravedlňuje stav veci, opodstatňujú záver, že uplatnené práva sťažovateľky týkajúce sa včasnej súdnej ochrany porušené boli. Systémové zlyhania pri správe súdnictva bez ohľadu na to, ktorý zo štátnych orgánov za ne zodpovedá, nemôžu byť dôvodom neuznania základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a nezbavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za prietahy (II. ÚS 481/2017). Ani epidemiologická situácia nepredstavuje zásadnú prekážku pre fungovanie súdnictva (III. ÚS 421/2020). Zmyslom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov nie je pomenovanie príčin prietahov v konaní alebo vyvodenie zodpovednosti vo vzťahu

k stranám, ich advokátom, sudcom, súdnej administratíve, predsedom súdov či k rezortnému ministerstvu. Rovnako účelom ústavnej sťažnosti nie je dospieť k záveru, či príčiny majú objektívny alebo subjektívny charakter. Ako už ústavný súd uviedol, účelom ústavnej sťažnosti je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľka ocitla.

18. Vzhľadom na uvedené ústavný súd vyslovil porušenie čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým postupom krajského súdu.

IV.2. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým postupom okresného súdu:

19. Ústavný súd k uvedenému dodáva, že nevyhnutnou vlastnosťou súdnej ochrany v materiálnom právnom štáte musí byť nastolenie právnej istoty, ktorú dáva nezmeniteľnosť súdneho rozhodnutia spojená s vylúčením možnosti, že o veci, o ktorej sa už raz právoplatne rozhodlo, sa môže v budúcnosti znovu konať. V tomto prípade súdnemu rozhodnutiu bráni prekážka veci rozhodnutej. Ústavný súd už vyslovil, že prekážka veci rozsúdenej definitívne znemožňuje ďalšie nastoľovanie otázky zachovania ústavnosti. Predstavuje teda takú brzdu v rámci princípu právnej istoty, ktorá ďalšie uplatňovanie princípu zachovania ústavnosti vylučuje. Je potrebné tiež poznamenať, že právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy zahŕňa v sebe aj právo na ochranu pred opakovaným uplatňovaním práva, o ktorom bolo už raz právoplatne rozhodnuté, pokiaľ nedošlo k zrušeniu právoplatného rozhodnutia v konaní (II. ÚS 19/2009).

20. Ústavný súd konštatuje, že základným aspektom práva je princíp právnej istoty, ktorý okrem iného vyžaduje, aby konečné rozhodnutia súdov neboli opätovne preskúmané. Právo na spravodlivý proces v súlade s princípom *res judicata* zahŕňa požiadavku, aby bolo konečné súdne rozhodnutie nezmeniteľné. Táto interpretácia bola prijatá v prípade rozsudku z 28. októbra 1999 vo veci Brumarescu proti Rumunsku, sťažnosť č. 28342/95, rozsudku z 23. septembra 2008 vo veci Tripon proti Rumunsku, sťažnosť č. 68029/01, rozsudku z 11. januára 2007 vo veci Cornif proti Rumunsku, sťažnosť č. 42872/02.

21. Pokiaľ ide o namietané porušenie uplatnených práv sťažovateľky postupom okresného súdu, ústavný súd zistil, že 21. marca 2019 mu bola doručená ústavná sťažnosť sťažovateľky evidovaná pod sp. zn. II. ÚS 130/2019. O predmetnej ústavnej sťažnosti rozhodol ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 130/2019 z 13. júna 2019, ktorým odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľky ako oneskorene podanú.

22. Vzhľadom na to, že o namietanom porušení základných práv sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým postupom okresného súdu ústavný súd už rozhodol odmietnutím ústavnej sťažnosti ako oneskorene podanej, uvedená skutočnosť bráni ústavnému prieskumu veci právoplatne rozhodnutej podľa § 55 písm. a) v spojení s § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde. Preto ústavný súd aj v tejto časti ústavnej sťažnosti nevyhoviel.

IV.3. K namietanému porušeniu základných práv podľa čl. 46 ods. 3, čl. 48 ods. 1, čl. 1 ods. 2, čl. 7 ods. 1 ústavy a čl. 13 dohovoru napadnutým postupom okresného súdu a napadnutým postupom krajského súdu:

23. Podľa čl. 46 ods. 3 ústavy každý má právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím súdu, iného štátneho orgánu či orgánu verejnej správy alebo nesprávnym úradným postupom.

24. Podľa čl. 48 ods. 1 ústavy nikomu nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi. Príslušnosť súdu ustanoví zákon.

25. Podľa čl. 1 ods. 2 ústavy Slovenská republika uznáva a dodržiava všeobecné pravidlá medzinárodného práva, medzinárodné zmluvy, ktorými je viazaná a svoje ďalšie medzinárodné záväzky.

26. Podľa čl. 7 ods. 1 ústavy Slovenská republika môže na základe slobodného rozhodnutia vstúpiť do štátneho zväzku s inými štátmi. O vstupe do štátneho zväzku s inými štátmi alebo o vystúpení z tohto zväzku sa rozhodne ústavným zákonom, ktorý sa potvrdí referendum.

27. Podľa čl. 13 dohovoru každý, koho práva a slobody priznané týmto dohovorom boli porušené, musí mať účinné právne prostriedky nápravy pred národným orgánom, aj keď sa porušenia dopustili osoby pri plnení úradných povinností.

28. Podľa čl. 123 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde ústavná sťažnosť musí okrem všeobecných náležitostí návrhu na začatie konania podľa § 43 obsahovať konkrétne skutkové a právne dôvody, pre ktoré malo podľa sťažovateľky dôjsť k porušeniu jej základných práv a slobôd.

29. Vo vzťahu k tejto časti ústavnej sťažnosti chýba v obsahu ústavnej sťažnosti jej relevantné (ústavnoprávne) odôvodnenie v zmysle citovaného § 123 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde a je neprípustné, aby ho nahradzoval ústavný súd. Z dôvodu nedostatku náležitosti ústavný súd ústavnej sťažnosti v tejto časti nevyhovel [§ 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde].

V.

Primerané finančné zadost'učinenie, príkaz konať a náhrada trov konania

30. Ústavný súd, berúc zreteľ na podstatu dotknutých práv sťažovateľky, kvalifikoval nečinnosť krajského súdu ako relevantné prieťahy a deklaroval porušenie uplatnených práv jeho postupom. Z vyjadrenia krajského súdu vyplynulo, že konanie je v súčasnosti právoplatne skončené, rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť 29. júla 2021. Uloženie príkazu krajskému súdu vo veci konať stratilo v tomto prípade opodstatnenie.

31. Sťažovateľka sa domáhala aj primeraného finančného zadost'učinenia (5 000 eur). Cieľom tohto inštitútu je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany (IV. ÚS 210/04). Ústavný súd zohľadnil dĺžku konania od predloženia spisu krajskému súdu 19. augusta 2019 do podania ústavnej sťažnosti 14. júla 2021. Ústavný súd považoval za spravodlivé navýšenie satisfakcie aj jej finančným vyjadrením. Pri ustálení sumy ústavný súd prihliadal na namietané skutočnosti, priebeh konania a mieru zavinenia krajského súdu. Zároveň

vzal ústavný súd do úvahy správanie sťažovateľky, povahu veci a význam konania pre sťažovateľku. Ústavný súd poznamenáva, že sťažovateľka podala ústavnú sťažnosť vo vzťahu ku krajskému súdu na poslednú chvíľu, preto podľa názoru ústavného súdu tejto skutočnosti, a teda tomu korešpondujúcej miere právnej neistoty z nerozhodnutia (právoplatného) veci má zodpovedať priznanie primeraného finančného zadosťučinenia. Za primeranú satisfakciu považoval ústavný súd 700 eur.

32. Ústavný súd priznal sťažovateľke náhradu trov právneho zastúpenia za 2 úkony právnej služby vykonané v roku 2021 (prevzatie, príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti) v sume dvakrát po 181,17 eur, režijný paušál v sume dvakrát po 10,87 eur. Celková hodnota náhrady trov právneho zastúpenia tak predstavuje sumu 384,08 eur (§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. novembra 2021

Robert Šorl
predseda senátu